

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

**Okruhy požadavků ke státní rigorózní zkoušce
Sociální a právní aspekty správní činnosti**

Obor: Pedagogika – veřejná správa

1. Důvody vzniku sociologie – stav společnosti přelomu 18. a 19. století – (tradiční versus moderní společnost). Co je to sociologie a co je společnost (předmět a metoda), difference od ostatních věd (historie, filozofie, psychologie, pedagogika). Rozdělení sociologie jako vědní disciplíny, její struktura. Zakladatelé sociologie - A. Comte, K. Marx, H. Spencer – rozdíly v konstituování předmětu zkoumání sociologie – společnosti.
Základní právní pojmy – pojem práva, právní systémy- jejich základní specifika, právo veřejné, právo soukromé, právo hmotné, právo procesní, právní odvětví, právní řád. Základní principy právního státu. Retroaktivita právního předpisu. Derogace.
2. Deterministické sociologické teorie druhé poloviny 19. století jako zdroje sociologického myšlení – rozdílné přístupy ke studiu společnosti - naturalismus, psychologismus (W. I. Thomas), sociologismus (E. Durkheim), humanistická sociologie (M. Weber) a formální sociologie (F. Tönnies), elitologické teorie (V. Pareto).
Právní řád ČR, hierarchie právního řádu, právní síla právního předpisu, struktura právních norem, právní předpisy publikované ve Sbírce zákonů, mezinárodní smlouvy a jejich publikace ve Sbírce mezinárodních smluv, právní předpisy vydávané na úrovni místní veřejné správy, způsob jejich publikace, novelizace právního předpisu.
3. Základní paradigmaty sociologického myšlení ve 20. století – konsenzuální (Parsons, Merton, Homans), konfliktologické (Dahrendorf, Collins, Coser) a interpretativní (symbolický interakcionismus, etnometodologie, fenomenologická sociologie). Vznik, podstata, rozdíly, vývoj jednotlivých teorií a jejich uplatnění v aplikované sociologii (např. sociální deviace).
Právní předpoklady (zmocnění ústavní, zákonné) pro vydávání právních předpisů v ČR. Působnost norem – věcná, osobní, územní, časová. Vyhlášení právních předpisů ve Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv, jejich platnost a účinnost. Vyhlášení dalších aktů ve Sbírce zákonů.
4. Problematika konstituování národních států, národ a nacionalismus. Kontrolní mechanismy a instituce národních států (Bláha, Gellner, Giddens, Wallerstein, Bauman).
Právní předpisy vydávané na úrovni územní veřejné správy, obecně závazné vyhlášky obce a kraje, nařízení obce a kraje, jejich platnost a účinnost. Právní závaznost územních právních předpisů.

5. Pospolitosti a soubory. Vymezení základních sociologických pojmů. Formy pospolitého života. Sociální skupiny a kritéria jejich klasifikace. Význam studia sociálních skupin. Ústavní právo - dělba moci na zákonodárnou, výkonnou, soudní. Ústavní zakotvení územní samosprávy. Obec, obecní úřad, pověřený obecní úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností. Orgány obce a výkon samostatné a přenesené působnosti.
6. Malá sociální skupina a její zvláštnosti. Styly vedení a řízení lidí. Specifika pracovní sociální skupiny, autorita a moc ve skupině. Ústava ČR. Moc výkonná, pravomoc a působnost vlády. Právní postavení ministerstev a dalších ústředních orgánů státní správy. Prezident. Státní zastupitelství. Nařízení vlády, vyhlášky ministerstev, charakteristika a právní předpoklady pro jejich vydávání.
7. Rodina jako základní společenská skupina. Její funkce. Fáze rodinného cyklu. Typy rodin. Problémy současné rodiny. Ústava ČR. Moc soudní. Jednotná soustava soudů v ČR, postavení Ústavního soudu, Nálezy Ústavního soudu a jejich závaznost. Nejvyšší správní soud.
8. Socializace – sociologický přístup, jeho difference od přístupů pedagogických a psychologických. Faktory ovlivňující proces socializace, fáze socializace (včetně resocializace), socializační instituce, modality socializace (participační a represivní, intencionální a funkcionální). Listina základních práv a svobod. Základní lidská práva a jejich ochrana. Právo shromažďovací, sdružovací a právo petiční. Veřejný ochránce práv.
9. Kultura a její pojetí v sociologii. Akulturace, enkulturace, endokulturace. Sociologické přístupy ke kultuře. Základní podoby kultury. Subkultura, kontrakultura. Vztah kultury ke společnosti – aplikace sociologických teorií. Masová kultura - její znaky, obhajoba a kritika masové kultury, masová společnost, masová komunikace. Právo občanské, osoba fyzická, osoba právnická, způsobilost k právům a povinnostem, způsobilost k právním úkonům, způsobilost k protiprávním úkonům. Zastoupení. Zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům u fyzické osoby.
10. Základní pojmy pro analýzu sociální struktury - sociální pozice, sociální role, konflikty rolí, sociální status a prestiž. Sociální struktura společnosti, přístupy k sociální struktuře – K. Marx, M. Weber. Sociální mobilita. Právo správní jako odvětví právního řádu ČR. Veřejná správa, její členění, státní správa, samospráva. Samospráva územní, samospráva zájmová. Organizace veřejné správy v ČR, ministerstva a další ústřední orgány státní správy, výkon státní správy na místní úrovni veřejné správy – na úrovni obcí a krajů.
11. Výklad základních pojmů z oblasti sociálních deviací - sociální patologie, sociální deviace, sociologie deviantního chování, eufunkce a dysfunkce, pojmy související. Správní řízení, základní zásady řízení. Zahájení a průběh řízení. Účastníci řízení. Rozhodnutí a jeho náležitosti. Doručování fyzickým a právnickým osobám, doručování veřejnou vyhláškou.
12. Normativní a reaktivní pojetí sociální deviace - sociální norma, konformní a deviantní jednání, teorie konsensu, teorie sociální reakce – uveďte příklady.

Správní právo procesní odvolací řízení, rozklad. Přezkoumání rozhodnutí, které nabylo právní moci, právní předpoklady pro přezkumné řízení a obnovu řízení.

13. Mechanismy sociální kontroly - význam sociální kontroly ve společnosti, její funkce. Vztah normy a sankce.
Správní právo trestní, pojem správní delikt. Přestupek, vymezení pozitivní a negativní, odpovědnost fyzické osoby za přestupek, věk, přičetnost. Formy zavinění, sankce podle zákona o přestupcích, rozhodnutí. Blokové a příkazní řízení.
14. Klasifikace sociálních deviací - primární a sekundární deviace, pozitivní a negativní apod.; (symbolický interakcionismus), disociální, asociální a antisociální chování.
Právo rodinné, základní charakteristika tohoto odvětví. Rodiče a děti, práva a povinnosti. Náhradní rodinná výchova. Vyživovací povinnost v rodinném právu. Sociálně – právní ochrana dětí. Úmluva o právech dítěte.
15. Teorie anomie - E. Durkheim. Funkcionalismus a deviace (T. Parsons), R. K. Merton - latentní a manifestní funkce, způsoby adaptace.
Pracovní právo, prameny pracovního práva. Práva a povinnosti zaměstnance a práva a povinnosti zaměstnavatele. Účastníci pracovněprávních vztahů, způsobilost fyzické osoby být zaměstnancem či zaměstnavatelem, zákaz diskriminace a zneužívání práv, rovné zacházení se všemi zaměstnanci. Pracovní poměr, jeho vznik, podstatné náležitosti pracovní smlouvy, forma pracovní smlouvy, pracovní smlouva na dobu určitou a pracovní smlouva na dobu neurčitou. Zkušební doba.
16. Prvky sociálních deviací - sociální hodnoty, normy, sociální instituce, sociální vztahy, subjekt a objekt deviantního jednání. Obsah, cíl a důsledek deviantního chování a jednání.
Pracovní právo, způsoby ukončení pracovního poměru dle zákoníku práce. Výpověď - výpovědní důvody, výpovědní doba, odstupné
17. Sociálně patologická problematika v díle českých sociologů - Pražská sociologická skupina – T. G. Masaryk, B. Foustka, E. Beneš versus Brněnská sociologická škola I. A. Bláhy - předmět sociální patologie, ohniska vzniku sociálně patologických jevů.
Pracovní právo, skončení pracovního poměru dohodou, okamžitě zrušení pracovního poměru, skončení pracovního poměru ve zkušební době, skončení pracovního poměru sjednaného na dobu určitou. Změna pracovního poměru. Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr.
18. Teorie deviantního chování - biologické, psychologické a sociologické teorie deviantního chování.
Pracovní právo, náhrada škody. Obecná odpovědnost zaměstnavatele. Odpovědnost zaměstnance za škodu. Výše náhrady škody a její stanovení. Odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat. Odpovědnost za ztrátu svěřených předmětů. Odpovědnost zaměstnavatele za věci odložené na pracovišti.
19. Význam sociálních deviací v rámci sociologických paradigmat ve 20. století - přístupy strukturálního funkcionalismu, konfliktologických teorií a interpretativních teorií.
Právo trestní, definice trestného činu, formy zavinění, trestní odpovědnost, tresty a jejich ukládání. Trestní odpovědnost mladistvých, skutkové podstaty trestných činů směřujících proti dětem a mladistvým. Smysl probačního programu.

20. Prevence sociálních deviací - předmět, systém, typy preventivních aktivit, subjekty prevence. Alternativní socializace.

Právní předpisy na úseku školství, právo na vzdělání. Školský zákon, předmět právní úpravy, zásady a cíle vzdělávání. Vzdělávací soustava. Akreditace vzdělávacího programu. Školský rejstřík. Ředitel školy a školského zařízení, školská rada. Česká školní inspekce. Vysoké školy, jejich právní postavení. Typy vysokých škol a jejich základní charakteristika (veřejné vysoké školy, soukromé vysoké školy, státní vysoké školy). Akreditace. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy.

Doporučená literatura

- BARATTA, A. *Sociologie trestního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1993.
- BAUMAN, Z. *Globalizace. Důsledky pro člověka*. Praha : Mladá fronta, 1999.
- BAUMAN, Z., MAY, T. *Myslet sociologicky*. Praha : SLON, 2004.
- BĚLOHLÁVEK, F. *Organizační chování*. Olomouc: Rubico, 1996.
- BLÁHA, I. A. *Sociologie*. Praha : Academia, 1968, s. 374-387.
- BLÁHA, I. A. *Sociologie*. Praha : Academia, 1968.
- CUIN, Ch.-H., GRESLE, F. *Dějiny sociologie*. Praha : SLON, 2004.
- FIŠER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009.
- GELLNER, A. *Národy a nacionalismus*. Praha : Hříbal, 1993.
- GIDDENS, A. *Důsledky modernity*. Praha : SLON, 1998.
- GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha : Argo, 1999.
- HRČKA, M. *Sociální deviace*. Praha : SLON, 2001.
- HRDÝ, L., SOUKUP, V., VODÁKOVÁ, A. a kol. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha : SLON, 1993.
- JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. Praha : Portál, 2003.
- JEDLIČKA, R. a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha : Themis, 2004.
- KABÁTEK, A. a kol. *Sociologické texty I*. Praha : Karolinum, 1994.
- KAPR, J., LINHART, J., FISCHEROVÁ, V., VODÁKOVÁ, A. *Sociální deviace, sociologie nemoci a medicíny*. Praha : Slon, 1997, s. 15 – 24, 54 – 85.
- KELLER, J. *Dějiny klasické sociologie*. Praha : SLON, 2005.
- KELLER, J. *Úvod do sociologie*. Praha : SLON, 1992.
- KOMENDA, A. *Sociální deviace. Historická východiska a základní teoretické přístupy*. Olomouc : Vydavatelství UP, 1999.
- MUNKOVÁ, G. (ed.) *Sociální deviace: (přehled sociologických teorií)*. Praha : Karolinum, 2004.
- ONDREJKOVIČ, P. (ed.). *Sociálna patológia*. Bratislava : VEDA, 2002.
- PETRUSEK, M. a kol. *Sociologické školy, směry a paradigmata*. Praha : SLON, 1994.
- PETRUSEK, M. a kol. *Sociologie*. Praha : SPN, 1994.
- ŠUBRT, J. *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie : sociologické teorie druhé poloviny 20. století*. Praha : ISV, 2001.
- Velký sociologický slovník I., II*. Praha : Karolinum, 1996.

Doporučená literatura odpovídá současnému legislativnímu stavu. Uchazeč o vykonání státní rigorózní zkoušky je povinen sledovat aktuální změny v oblasti obecně závazných právních předpisů

